

बाङ्गलादेशे अन्तरिमसर्वकारस्य नेतृत्वाय नोबेलपुरस्कार- विजेता मोहम्मदयुनुसः चितः

नरेशमलोटिया, हिमसंस्कृतवार्ताः

गतकेषु दिनेषु राजनैतिक-अशान्तिं कृत्वा बाङ्गलादेशे अन्तरिमसर्वकारस्य निर्माणं भवितुं प्रवृत्तम् अस्ति। बाङ्गलादेशे अन्तरिमसर्वकारस्य नेतृत्वाय नोबेलपुरस्कार-विजेता मोहम्मदयुनुसः चयनितः अस्ति। देशस्य राष्ट्रपतेः मोहम्मदशहाबुद्दीनस्य अध्यक्षतायां बंगाभवने (राष्ट्रपतिभवने) आयोजित-सभायां एषः निर्णयः कृतः। विरोधं कुर्वन्तः छात्राः अन्तरिमसर्वकारस्य नेतृत्वं कर्तुं मोहम्मदयुनुसस्य प्रस्तावम् अङ्गीकृतवन्तः। आरक्षण-आन्दोलनस्य नेतृत्वं कुर्वन्तः छात्रनेतृभिः सह त्रयाणां सेना-प्रमुखाः अपि सभायाम् उपस्थिताः आसन्। दरिद्रतायाः विरुद्धं युद्धं कर्तुं कार्यं कृत्वा 'दरिद्राणां बैंकरः' इति नाम्ना प्रसिद्धः मोहम्मदयुनुसः अन्तरिमसर्वकारस्य मुख्यसल्लाहकाररूपेण विरोधं कुर्वतां छात्राणां प्रथमः विकल्पः आसीत्।

मोहम्मदयुनुसः कः?
मोहम्मदयुनुसः बाङ्गलादेशस्य पूर्वप्रधानमन्त्री शेखहसीना इत्यस्य कट्टरविरोधी अस्ति। शेखहसीनाप्रधानमन्त्रीपदात् त्यागपत्रं दत्त्वा

देशं त्यक्त्वा गन्तुं मुख्यकारणेषु एतत् अपि एकं मन्यते।

'दरिद्राणां बैंकरः' इति नाम्ना प्रसिद्धः युनुसः, तेन स्थापितः ग्रामीणबैंकः च २००६ तमे वर्षे नोबेल-पुरस्कारं प्राप्तवान्, यतः सः ग्राम्यदरिद्राणां कृते १०० डॉलरात् न्यूनं लघुऋणं दत्त्वा कोटिकोटिजनानाम् दरिद्रतायाः बहिः साहाय्यं कृतवान्। एते दरिद्राः जनाः बृहत्तैः किमपि साहाय्यं प्राप्तुं न शक्तवन्तः। तस्य ऋणप्रदानप्रतिमानेन विश्वे एतादृशीनां बहूनां योजनानां प्रेरणा प्राप्ता। अस्मिन् अमेरिका इत्यादयः विकसिताः देशाः

अपि अन्तर्भवन्ति। अमेरिकादेशे युनुसेन ग्रामीण-अमेरिका इति पृथक् अलाभकारीसंस्था अपि आरब्धा। ८४ वर्षीयः युनुसः यथा यथा सफलः अभवत् तथा तथा राजनीतिक्षेत्रे कार्यं कर्तुं तस्य प्रवृत्तिः वर्धिता। सः २००७ तमे वर्षे स्वपक्षस्य निर्माणस्य अपि प्रयासं कृतवान्, परन्तु यदा तस्याः महत्त्वाकांक्षा बृहत्तरं रूपं ग्रहीतुं आरब्धा, तदा शेखहसीना क्रुद्धः अभवत्। हसीना युनुसस्य उपरि 'दरिद्राणां रक्तं चूषयति' इत्यपि आरोपं कृतवती। बाङ्गलादेशः, समीपस्थः भारतः च इत्यादिषु अन्येषु देशेषु समीक्षकाः अपि वदन्ति यत् सूक्ष्मऋणदातारः अधिकं व्याजं गृह्णन्ति, निर्धनानाम् धनं च गृह्णन्ति, परन्तु युनुसेन उक्तं यत् विकासशीलदेशेषु स्थानीयव्याजदरेभ्यः एते दराः बहुन्यूनाः सन्ति। २०११ तमे वर्षे हसीना-सर्वकारेण ग्रामीणबैंकस्य प्रमुखपदात् तं निष्कासितम्। ततः सर्वकारेण उक्तं यत् ७३ वर्षीयः युनुसः ६० वर्षाणां वैधानिकनिवृत्तिवयसः अनन्तरम् अपि पदं धारयति, तदा जनाः तस्य निष्कासनस्य विरोधं कृतवन्तः आसन्। विरोधे सहस्राणि बाङ्गलादेशिनः मानवशृङ्खलां निर्मितवन्तः। **क्रमशः तृतीये पृष्ठे.....**

सुभाषितम्

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः।
नास्त्युद्यमसमो बन्धुः
यं कृत्वा नावसीदति ॥

भावार्थः- आलस्यं मनुष्योः के शरीर में रहने वाला घोर शत्रु है और उद्योग के सामान उनका कोई बन्धु नहीं है; क्योंकि उद्योग करने वे मनुष्य के पास दुःख नहीं आते।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

बुल्गारियादेशे

**संवैधानिकव्यवस्थायाः
अनुगुणं सर्वकारस्य
निर्माणाय तृतीयः**

प्रयासः अपि असफलः

बुल्गारियादेशे वर्तमानकाले संवैधानिकव्यवस्थायाः अनुगुणं सर्वकारस्य निर्माणाय तृतीयः अन्तिमः च प्रयासः अपि असफलः अभवत्। ततः परं नूतनं निर्वाचनम् भविष्यति। बुल्गारियादेशे वर्षत्रयेषु एतत् सप्तमं निर्वाचनं भविष्यति। राष्ट्रपतिः रुमेन रादेवः सद्यः एव लघुतमं संसदीयसमूहं प्रधानमन्त्रि-पदस्य अभ्यर्थिं नामाङ्कयितुं सर्वकारस्य निर्माणं कर्तुं च आदिष्टवान्, परन्तु दलं पर्याप्तं समर्थनं सगृहीतुं असफलम् अभवत्। बुल्गारिया-देशस्य संविधाने अधुना राष्ट्रपतिः कार्यवाहि-सर्वकारस्य नियुक्तिं कृत्वा नूतनसंसदीयनिर्वाचनस्य प्रक्रियाम् निर्धारयेत् इति अपेक्षा अस्ति।

**पेरिस् ओलिम्पिक्स्-
नीरज् चोपड़ाः पुरुषाणां
कुन्तलप्रक्षेपण स्पर्धायाः**

अन्तिमचक्राय योग्यतां प्राप्नोत्
पेरिस्-ओलिम्पिक्स्-क्रीडाकुम्भे नीरज् चोपड़ाः पुरुषाणां कुन्तलप्रक्षेपण स्पर्धायाः अन्तिमचक्राय योग्यतां प्राप्नोत्। महिलानां पंचाशत् कि. ग्रा. फ्रीस्टैल इति-क्वार्टर्-प्रागुपान्तचक्रीय-क्रीडायां च यूक्रेन्-देशस्य ओक्साना लिवाच् इत्येनाम् पराजित्य भारतीय-मल्लयोद्धी विनेश् फ्रोगाट् उपान्त्य-स्पर्धां प्रति अगच्छत्।

**सर्वकारेण षडुत्तरैकशतं
जलमार्गाः राष्ट्रियजलमार्गाः
घोषिताः-नौवहन-जलमार्ग-
मन्त्री सर्वानन्द सोनोवालः**

सर्वकारेण सूचितं यत्, गतदशवर्षेषु, अतिरिक्ततया षडुत्तरैकशतं जलमार्गाः राष्ट्रियजलमार्गाः इति घोषिताः सन्ति। राज्यसभायां अनुपूरकप्रश्नानां प्रत्युत्तरे नौवहन-जलमार्ग-मन्त्री सर्वानन्द सोनोवालः अवदत् यत्, गतदशवर्षेषु जलमार्गेण भारवहनं षड् गुणं वर्धितमस्तीति। द्विसहस्रानन्तरं त्रयोदश-चतुर्दशतमे वर्षे जलमार्गैः अष्टादशलक्ष-मेट्रिक्-टन्-इत्यतोऽधिकानां वस्तूनां प्रेषणम् अभवत्। द्विसहस्रानन्तरं त्रयोविंशति-चतुर्विंशतितमे वर्षे एषा क्षमता त्रयस्त्रिंशदधिकैकशत-लक्ष मेट्रिक् टन् यावत् वर्धितेति सः अवदत्। श्री सोनोवालः अवदत् यत्, जलमार्गाः परिवहन-व्ययं न्यूनीकर्तुं, तथा च वस्तूनां नौवहनस्य कृते एतत् सर्वाधिकतया व्यवहार्यम् अस्तीति।

**वित्तमन्त्री निर्मला
सीतारमणः प्रधानमंत्री
जनधनस्य न्यूनतमं
शेषस्य आवश्यकतायाः
निष्कासनं कृतवती**

हिमसंस्कृतवार्ताः प्रवीण कुमारः

वित्तमन्त्री निर्मला सीतारमणः स्पष्टीकृतवती यत् प्रधानमंत्री जनवित्तसंचिकानाम् मूलभूत-बचत-निक्षेपलेखानां च न्यूनतमशेषधनस्य आवश्यकता नास्ति। सा राज्यसभायाः पूरकप्रश्नानां उत्तरं ददाति स्म यत् न्यूनतमशेषं न निर्वाहयितुम् खाताधारकेभ्यः विभिन्नैः वित्तकोषैः गृहीतशुल्कस्य विषये। वित्तराज्यमन्त्री पंकजचौधरी वित्तीयवंचनाविषये शून्यसहिष्णुतायाः नीतिः सर्वकारस्य अस्ति इति उक्तवान्। वित्तीयवंचनानां न्यूनीकरणाय वित्तकोषैः, रिजर्वकोषेन च क्रियमाणानां विविधानाम् उपायानां विषये अपि सः सूचितवान्।

वाराणास्यां काशीविश्वनाथदेवालयं समीपे पतितेन भवनेन महिलायाः मृत्युः

गतदिने वाराणसीनगरस्य काशीविश्वनाथ देवालयस्य समीपस्थे द्वे भवने पतिते येन एकस्याः महिलायाः मृत्युः अभवत् अन्ये च नव जनाः व्रणिताः सन्ति। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी वाराणसी-आयुक्तेन कौशलराजशर्मा इत्यनेन सह दुर्घटना विषये वार्तालापं कृत्वा प्रभावितजनानाम् सहायतां कर्तुं आदिष्टवान्।

**केन्द्रीय-आय-व्ययेन केवलं
उच्च-आय-समूहानां जनानां
कृते लाभः प्रदत्तः-काङ्ग्रेस्-
पक्षस्य डा. अमर् सिङ्ग्-वर्यः**

लोकसभया अस्य वर्षस्य वित्त-विधेयकम् विचारार्थं, अनुमोदनाय च स्वीकृतम्। चर्चायाः आरम्भं कुर्वन्, काङ्ग्रेस्-पक्षस्य डा. अमर् सिङ्ग्-वर्यः आरोपितवान् यत् केन्द्रीय-आय-व्ययेन केवलं उच्च-आय-समूहानां जनानां कृते लाभः प्रदत्तः अस्ति, मध्यम-निम्न-आय-समूहानां विषये न चिन्तितम् अस्ति इति। चर्चायां भागम् गृह्णन् भाजपा-पक्षस्य निशिकान्त-दुबे-वर्यः अवदत् यत्, केन्द्रीय-आयव्यये एन्जल्-कर इत्यस्य उन्मूलनस्य प्रस्तावः कृतः अस्ति, येन देशे नवोद्योग-संस्थानां, यूनां च कृतेः सम्भावनाः वर्धिताः भविष्यन्ति। अग्निवीर्-योजनायाः विमर्शार्थं सः विपक्षं पृष्ठवान्। केन्द्रीय-अभिकरणस्य दुरुपयोगस्य आरोपस्य विषये विपक्षम् उद्दिश्य श्री दुबे इत्यनेन प्रहारोऽपि कृतः।

मेधावी-छात्र-सम्मानम् 2024: मुख्यमंत्रिणा सुखविन्दरसिंह-सुखुना मेधावीछात्रेभ्यः २५ सहस्ररुप्यकाणि दातुं घोषणा दृढइच्छाशक्त्या न कश्चित् लक्ष्यं कठिनं न भवति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। अमर-उजाला मेधावी-छात्र-सम्मानम्- २०२४ इत्यस्य आयोजनं मंगलवासरे शिमला राज्यस्य अतिथिगृहे पीटरहॉफ इत्यत्र अभवत्। अस्मिन् समारोहे मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः राज्य- विद्यालय-शिक्षामण्डलस्य दशम- द्वादशवर्गयोः २२२ मेधावीछात्रान् पदकानि प्रशस्तिपत्राणि च दत्त्वा पुरस्कृतवान्। एतेषु दशमवर्गस्य ९२ मेधाविनः, १२ कक्षायाः ९० मेधाविनः च सन्ति, शिमलानगरस्य विभिन्नविद्यालयेभ्यः ४० मेधावीछात्राः अपि समारोहे सम्मानिताः। समारोहे मुख्यमन्त्री स्वविवेकनिधितः सर्वेभ्यः मेधावीछात्रेभ्यः २५,००० रुप्यकाणि दातुं घोषितवान्। सर्वेषां प्रतिभाशालिनां छात्राणाम् अभिनन्दनं कृत्वा मुख्यमन्त्री अमर उजाला इत्यस्य प्रयत्नस्य प्रशंसाम् अकरोत्। छात्रान् प्रोत्साहयन् सः अवदत् यत् कोऽपि व्यक्तिः दृढेच्छया, परिश्रमेण च स्वलक्ष्यं प्राप्तुं शक्नोति। सः अवदत् यत् युवासन्ततिः हिमाचलप्रदेशस्य भविष्यम् अस्ति, तैः राजनीतौ अपि अग्रे आगन्तव्यम्। सः अवदत् यत् सः अराजनैतिककुटुम्बात् आगतः, परन्तु सर्वदा जनसेवायाः इच्छा आसीत्। अद्य परिश्रमस्य, आह्वानानां च सम्मुखीभूय मुख्यमन्त्रीपदं प्राप्य राज्यं स्वावलम्बनं कर्तुं परिश्रमं कुर्वन् अस्ति। सुखुः अवदत् यत् १९ मासान् पूर्वं यदा काङ्ग्रेससर्वकारस्य निर्माणं जातम् तदा राज्यस्य अर्थव्यवस्था अतीव दुर्गता आसीत्। वर्तमानसर्वकारेण राज्यस्य अर्थव्यवस्थायाः उन्नयनार्थं बहूनि प्रभावीपदानि स्वीकृतानि। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः २०२७ वर्षपर्यन्तं आत्मनिर्भरः भवितुम्, २०३२ तमे वर्षे च देशस्य समृद्धतमं राज्यं भवितुं प्रयतते। वर्तमानराज्यसर्वकारस्य सार्धैकवर्षस्य कार्यकाले चत्वारि मासाः निर्वाचनप्रतिरूपे आचारसंहितायां व्यतीताः, चत्वारि मासाः च आपदाग्रस्तानां जनानां साहाय्ये व्यतीताः तदपि राज्यसर्वकारेण एकवर्षे नीतिपरिवर्तनं कृत्वा २२०० कोटिरुप्यकाणाम् अतिरिक्तं राजस्वं प्राप्तम्।

धनिकजनानाम् विद्युत्-अनुदानस्य समाप्तिः अभवत्

मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् दृढाम् इच्छाशक्तिं दर्शयन् राज्यसर्वकारेण सम्पन्नजनेभ्यः दत्तं विद्युत्- अनुदानं समाप्तं, येन योग्यजनाः उत्तमरीत्या लाभं प्राप्नुयुः। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः आपदाग्रस्तपरिवारानाम् पुनर्स्थापनार्थं कार्यं कुर्वन् अस्ति। वर्तमानराज्यसर्वकारेण गुणात्मकशिक्षायां केन्द्रितं कृत्वा न्यूनसंख्यायुक्तानां सर्वकारीयविद्यालयानां पिधानं कर्तुं कठिनः निर्णयः कृतः। सुखुः उक्तवान् यत् शिक्षाविभागे आर्थिकबाधायाः अभावेऽपि शिक्षायां गुणात्मकोन्नयनार्थं ७००० पदानि स्वीकृतानि सन्ति। अस्याः संरचनायाः सुदृढीकरणाय दश वर्षाणि अपि यावत् समयः स्यात्। दशवर्षेभ्यः अनन्तरं राज्यस्य शिक्षाव्यवस्था उत्तमा भविष्यति। मुख्यमंत्रिणा उक्तं यत् सर्वकारः राजीवगान्धीदिवसस्य आवासीयविद्यालयस्य निर्माणं कुर्वन् अस्ति। एतेषु ग्रामबालाः अपि अध्ययनं करिष्यन्ति। गुणवत्तापूर्ण शिक्षा प्रदत्ता भविष्यति। उच्चशिक्षा वा प्राथमिकशिक्षा वा। कुत्रचित् अभावः दृश्यते। अस्य उन्नयनार्थं हिमाचलस्य सर्वेषां वर्गाणां सहकार्यस्य आवश्यकता वर्तते। राज्ये शिक्षायां स्वास्थ्ये च उन्नयनं भविष्यति। सर्वेषु क्षेत्रेषु विकासः भविष्यति। २०२७ तमवर्षपर्यन्तं हिमाचलप्रदेशं स्वनिर्भरराज्यं कृत्वा २०३२ तमे वर्षे भारतस्य समृद्धतमं सम्पन्नं च राज्यं भवितुं सर्वकारस्य लक्ष्यम् अस्ति।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः अवदत् यत् दृढेच्छया परिश्रमेण च किमपि लक्ष्यं कठिनं न भवति, प्रत्येकं लक्ष्यं सुलभं भवति। एषा युवा सन्ततिः भविष्यस्य हिमाचलप्रदेशस्य प्रतिनिधित्वं करिष्यति। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् यदि प्रबल इच्छाशक्तिः भवति तर्हि किमपि अतितर्तुं न शक्यते। केवलं इच्छाशक्तिः एव अग्रे गच्छति। तथा सह कार्यं कर्तव्यं भवति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् शिक्षायाः अर्थः सर्वोत्तमं इति न भवति। समाजे दुष्टस्य शुभस्य च विषये ज्ञानं भवितुम् अपि महत्त्वपूर्णम् अस्ति। शिक्षा एव आत्मविश्वासं ददाति। अद्य भविष्यस्य हिमाचलस्य आधारं स्थापयितुं छात्रान् आह्वयत्। सुखुः अवदत् यत् मेधावीबालाः भविष्ये वैद्याः, अभियन्तारः, नेतारः च भविष्यन्ति।

गुणवत्तापूर्णशिक्षायां राज्यं देशे १८ तमं स्थानं प्राप्तवान्

मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् सर्वकारीयविद्यालयस्य बालकः IAS भवितुम् न शक्नोति इति कोऽपि न चिन्तयेत्। एते बालकाः भविष्ये हिमाचलस्य उत्पादकाः भवितुम् गच्छन्ति। राज्ये वर्तमानशिक्षासंरचनायाः विषये चिन्ताम् अभिव्यक्तवान् सः अवदत् यत् विद्यालयाः उद्घाटिताः, परन्तु शिक्षकाः उपलब्धाः न क्रियन्ते। गुणवत्तापूर्णशिक्षाप्रदानविषये अपि बालकानां प्रति अन्यायः क्रियते। पूर्वसर्वकारेण एतावन्तः विद्यालयाः उद्घाटिताः येषाम् औचित्यं नासीत्। सः अवदत् यत् अहं शिक्षामन्त्रिणा सह रात्रौ यावत् परामर्शं कृत्वा निश्चयं कृतवान् यत् ये विद्यालयाः उद्घाटिताः सन्ति, यत्र बालकानां संख्या न्यूना अस्ति, ते पिहिताः भविष्यन्ति। मुख्यमन्त्री चिन्ताम् व्यक्तवान् यत् अद्य हिमाचले साक्षरतादरम् ८३ प्रतिशतं भवति, परन्तु गुणवत्तापूर्णशिक्षायाः दृष्ट्या राज्यं देशे १८ तमं स्थानं प्राप्तवान् अस्ति। सः स्वयमेव एकस्मात् सर्वकारीयविद्यालयात् अध्ययनं कृतवान् अस्ति। तस्मिन् समये उपवेष्टुं कटासनं भवति स्म, पश्चात् पीठिकाः आगताः, परन्तु एतदपि गुणवत्तापूर्णशिक्षा दत्ता। न दूरं सः दिवसः यदा वयं विश्वासेन स्थित्वा भारतस्य कस्मिंश्चित् कोणे वदामः यत् वयं हिमाचली इति। मुख्यमन्त्री उक्तवान्, श्वः भविष्यं च हिमाचलस्य एव। शिक्षाक्षेत्रे सः दिवसः दूरं नास्ति यदा भारतस्य कस्मिंश्चित् कोणे वयं आत्मविश्वासेन स्थित्वा वदामः यत् वयं हिमाचली इति। हिमाचलतः अध्ययनं कृत्वा पुनः आगताः। एषः गौरवः विश्वासः च नूतनान् मार्गान् दर्शयिष्यति। स्वास्थ्यक्षेत्रे अपि सर्वकारः बहु उन्नयनं कुर्वन् अस्ति।

व्यवस्थां परिवर्तयितुं बालकेभ्यः परामर्शाः याचिताः

मुख्यमन्त्री उक्तवान्- व्यवस्थायां परिवर्तनेन सह वयं स्वावलम्बी हिमाचलं प्रति गच्छामः। बालकाः अपि परामर्शान् दातुं शक्नुवन्ति। ते मिलित्वा शिक्षामन्त्रिणं परामर्शान् दातुं शक्नुवन्ति। भवन्तः मह्यमपि परामर्शं दातुं शक्नुवन्ति। अद्य यत् घटते तत् सम्यक् कर्तुं आवश्यकम्। भविष्यस्य आह्वानं युद्धं कर्तुम् अपि महत्त्वपूर्णम् अस्ति। इतः पूर्वं अमर उजाला समूहस्य परामर्शसंपादकः उदयकुमारः सिन्हा, मुख्यातिथेः मुख्यमंत्रिणः सुखविन्दरसिंहसुखुः विशेषातिथेः शिक्षामंत्रिणः रोहितठाकुरस्य च शिरस्त्राणेन, अङ्गवस्त्रेण स्मृतिचिह्नेन च अभिनन्दनं कृतवान्। सः कार्यक्रमस्य विषये विस्तृतां सूचनां दत्तवान्। सः अवदत् यत् अमर उजाला प्रतिभानां प्रोत्साहने सर्वदा अग्रे एव तिष्ठति। सः अवदत् यत् मुख्यमन्त्रिणः सुखुः बालकान् प्रति विशेषः अनुरागः अस्ति, अतः सः तत्क्षणमेव बालकार्यक्रमे भागं ग्रहीतुं सहमतः अभवत्। सः अवदत् यत् मुख्यमन्त्री धरातलीयनेता अस्ति, आपत्काले सः राज्यस्य जनानां परिवारवत् परिचर्यां करोति। मुख्यमन्त्री आपदि उत्तमं कार्यं कुर्वन् प्रभावितानां जनानां कृते यथाशक्ति साहाय्यं करोति।

CM Sukhu : मुख्यमन्त्री-सेवासंकल्प-सहायतारेखायाः अधिकं सुदृढीकरणेन सह चैट्बोट-सुविधा प्रदत्ता भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः शिमलायां डिजिटल- प्रविधिशासनविभागद्वारा आयोजितायाः सभायाः अध्यक्षतां कृतवान्। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् राज्यसर्वकारेण प्रदत्तानां सर्वेषां सामाजिकसुरक्षासेवानां लाभार्थिनां सुलभपरिवेषणं सुनिश्चितं 'हिम-एक्सेस' (HIM-Access) इति नामकं ऑनलाइन-पटलं विकसितं क्रियते। 'हिम-एक्सेस' (HIM-Access) पटलं राज्यस्य, सर्वकारीयक्षेत्रस्य च अधिकारिणां जनानां सुविधायै विविधविभागीय-अनुप्रयोगानाम् विशेषताः एकस्मिन् मञ्चे आनयिष्यति तथा च एतेषां अनुप्रयोगैः प्रदत्तानां सेवानां लाभः एकस्मिन् क्लिक् मध्ये उपलभ्यते। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् मुख्यमन्त्री सेवासंकल्पसहायतारेखायाः अधिकं सुदृढीकरणेन सह शीघ्रमेव चैट्बोट-सुविधा अपि प्रदत्ता भविष्यति। असौ उक्तवान् यत् डिजिटल-सम्पर्क-माध्यमेन अस्माकं सर्वकारः जनकल्याण-योजनाः पारदर्शितया जनानां कृते प्रापयितुं प्रतिबद्धः अस्ति।

HRTC- ई-बसक्रयणार्थं ३२७ कोटिरुप्यकाणि अनुमोदितानि, द्विसहस्रं टाइप-२ विद्युत्बस-क्रयणस्य प्रक्रिया निरन्तरं वर्तते - मुख्यमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः हिमाचलपथपरिवहननिगमस्य सभायाः अध्यक्षतां कुर्वन् अवदत् यत् राज्यसर्वकारः निगमाय आर्थिकहानितः उद्भूतं निगमं स्वनिर्भरं कर्तुं सर्वसम्भवं सहायतां करिष्यति। सः अवदत् यत् बससेवासुविधाः राज्यस्य जनानां जीवनरेखारूपेण कार्यं कुर्वन्ति यतः एषा एव राज्यस्य मुख्ययानसाधनम् अस्ति। हिमाचलपथपरिवहननिगमः जनानां कृते सुलभाः सुगमाः च परिवहनसुविधाः प्रदाति तथा च निगमस्य १२ सहस्रकर्मचारिणः अस्य संस्थायाः आधाराः सन्ति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् निगमं हरितपरिवहनव्यवस्थायां परिणमति विश्वसनीयपरिवहनसेवायै च निगमे विद्युत्बसानां समूहं प्रविष्टम्। सम्प्रति निगमस्य ११० ई-बसयानानि ५० ई-टैक्सीयानानि च प्रचलन्ति। एतदतिरिक्तं निगमस्य आर्थिकहानिभ्यः पुनरुत्थानाय कार्याणि क्रियन्ते। सः अवदत् यत् विद्युत्बसक्रयणार्थं ३२७ कोटिरुप्यकाणां व्यवस्था कृता, अतिरिक्तद्वयसहस्रं टाइप-२ विद्युत्बसक्रयणस्य च प्रक्रिया प्रचलति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखुः उक्तवान् यत् निगमः धार्मिकस्थानेषु उत्तमयानसुविधाः प्रदातुं प्रयतते। प्रथमचरणे भक्तानां सुविधायै अयोध्यानगरं प्रति षट् बसयानानि प्रदत्तानि सन्ति, आवश्यकतानुसारं तेषां संख्या वर्धयितुं शक्यते। उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्निहोत्री इत्यनेन उक्तं यत् निगमः राज्यस्य दुर्गमक्षेत्रेषु विश्वसनीययानसेवा प्रदाति। सः अवदत् यत् विगतसप्तमासेभ्यः निगमस्य कर्मचारिभ्यः पेन्शनभोक्तृभ्यः च प्रत्येकमासस्य प्रथमदिने वेतनं पेन्शनं च प्राप्यते, यदा तु पूर्वभाजपासर्वकारे अष्टतः दशदिवसानन्तरं कर्मचारिभ्यः पेन्शनभोक्तृभ्यः च वित्तीयदेयता भवति स्म।

Mustard Oil: उचितमूल्यापणेषु

सर्षपतैलस्य मूल्यं १३ रुप्यकाणि वर्धितम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। राज्ये उचितमूल्यस्य आपणेषु उपलभ्यमानं सर्षपतैलं महार्घम् अभवत्। खाद्यान्नपरिपत्रधारकेभ्यः सर्षपतैलस्य कृते १३ रुप्यकाणि अधिकं दातव्यानि भविष्यन्ति, येन राज्यस्य १९.५ लक्षं खाद्यान्नपरिपत्रधारकाणां प्रत्यक्षः प्रभावः भविष्यति। परन्तु आगारेषु माष-मसुरयोः सुपयोः च निश्चितरूपेण मूल्यं किञ्चित् न्यूनम् अभवत् इति आश्रयस्य विषयः अस्ति। माषस्य मूल्ये पञ्चरूप्यकाणि न्यूनीकृतानि, मसुरस्य मूल्ये एकरूप्यकं च न्यूनीकृतम्। एतादृशे सति खाद्यान्नपरिपत्रधारकाः अस्मिन् समये अगस्तमासे अपि आगारेषु पूर्णखाद्यान्नं क्रेतुं प्राप्स्यन्ति। अस्मिन् समये सर्षपतैलं आगारेषु प्रतिसेटकं १२३ रुप्यकैः विक्रीयते, यदा तु जुलाईमासे सर्षपतैलं प्रतिसेटकं ११० रुप्यकाणि आसीत्। माषसूपः एनएफएसए- अंशः ५८ रुप्यकाणि, एपीएल- अंशः ६८ रुप्यकाणि प्रतिकिलोदरेण, मसूरसूपः एनएफएसए-अंशः ५६ रुप्यकाणि, एपीएल-अंशः च ६६ रुप्यकाणि प्रतिकिलोदरेण च प्रदत्तं भविष्यति। राज्यनागरिक आपूर्तिनिगमस्य हमीरपुरस्य क्षेत्रीयप्रबन्धकः संजीव वर्मा इत्यनेन उक्तं यत् उचितमूल्यस्य आपणेषु उपलभ्यमानस्य माषस्य, मसुरसूपस्य च मूल्येषु निश्चितरूपेण न्यूनता अभवत्। खाद्यान्नपरिपत्रधारकाणां कृते अगस्तमासे माषसूपः पञ्चरूप्यकाणि, मसूरसूपः च एकरूप्यकेन न्यूनमूल्येन प्राप्यते। एतत् विहाय सर्षपतैलं निश्चितरूपेण महार्घम् अभवत्।

सर्षपतैलस्य मूल्यं वर्धयित्वा सर्वकारः जनसमुदायस्य उपरि महार्घतायाः भारं वर्धयति : जयरामठाकुरः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

हिमाचलसर्वकारः प्रदेशस्य खाद्य-आगारेषु उपलभ्यमानस्य सर्षपतैलस्य मूल्यं वर्धयति इति कारणेन विपक्षनेता सर्वकारस्य आलोचनां कृतवान्। राज्यस्य जनाः सर्वकारस्य कस्यापि निर्णयात् किमपि आश्रयं न प्राप्नुवन्ति। प्रथमवारं राज्ये एतादृशः सर्वकारः आगतः, यस्य प्रत्येकः निर्णयः सर्वकारस्य कृते आपदा भवति। कदाचित् डीजल-विद्युत्-जलानां मूल्यं वर्धयित्वा कदाचित् च सीमेण्ट- इस्पात-गृहनिर्माणे प्रयुक्तानां वस्तुनाम् मूल्यं वर्धयित्वा राज्यस्य जनान् महार्घतायाः मुखं प्रति क्षिपति। अधुना सर्वकारेण सर्षपतैलस्य मूल्यं दशप्रतिशताधिकं वर्धितम्। एषः निर्णयः आपदा सह संघर्षं कुर्वतां राज्यस्य जनानां कृते विक्षोभजनकः अस्ति। एतादृशाः जनविरोधिनिर्णयाः सर्वकारेण त्यक्तव्याः भविष्यन्ति। जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् सुखसुसर्वकारः सर्वेषां उत्पीडनार्थं कार्यं कुर्वन् अस्ति। सर्वकारः पुरातनसुविधाः पिदधाति येन जनानां कोषस्य भारः वर्धमानः अस्ति। या योजनाः प्रचलन्ति ते तत्र उपलब्धानां सुविधानां मूल्यं वर्धयन्ति। आगारेषु उपलभ्यमानस्य तैलस्य मूल्यवर्धनेन कोटिकोटिजनाः प्रभाविताः भविष्यन्ति। तथैव हिमकेयर इत्यादयः योजनाः निजीचिकित्सालयेषु सर्वकारेण निरस्ताः। राज्ये सर्वत्र जनाः समस्यानां सम्मुखीकरणं कुर्वन्ति, तेषां चिकित्सायाः कृते सर्वकारीयचिकित्सालयेषु निर्भरं भवितुम् अर्हति। केवलं सर्वकारीयचिकित्सालयेषु एव चिकित्सा उपलब्धा इति कारणतः अधुना प्रतीक्षायाः समयः वर्धमानः अस्ति, अतः अनावश्यकविलम्बः भवति। चिकित्सायां विलम्बः संकटपूर्णः भवति। न जाने किमर्थं सर्वकारः एतत् अवगन्तुं न इच्छति। तथैव राज्यस्य जनानां कृते निःशुल्कं विद्युत्प्रदानं स्थगयितुं योजनाः क्रियन्ते, येन एषा योजना स्थगितुं शक्यते। जनहितस्य योजनाः चालयितुं सर्वकारस्य कार्यं न तु प्रचलन्तीनां योजनानां निवारणं वा जटिलीकरणं वा। आगामिदिनानि यावत् राज्ये सर्वत्र प्रचण्डवृष्टिः भविष्यति इति सचेतना अस्ति इति विपक्षनेता अवदत्। वर्षाकारणात् क्षतिः न भवेत् इति कार्यं कर्तव्यम्। प्रत्येकस्मिन् स्तरे सतर्कता भवितव्या। प्रथमवृष्ट्या एव महती क्षतिः अभवत्। बहूनां जनानां गृहाणि नष्टानि अथवा निवासयोग्याः न अभवन्। अनेकानि गृहाणि अपि तर्जने आगतानि सन्ति। एतादृशानां जनानां कृते सर्वाः आवश्यकाः सुविधाः प्रदातव्याः। सः अवदत् यत् राज्ये आपदा प्रभाविताः जनाः किमपि प्रकारस्य समस्यायाः सम्मुखीभवन्ति इति सर्वकारेण सुनिश्चितं कर्तव्यम्।

हिरोशिमा-दिवसे गान्धिनो विचाराणां प्रासङ्गिकताम् अवगतवन्तः बाल भारती पब्लिक विद्यालयस्य छात्राः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. युवराज भट्टराई, नवदेहली।

अगस्त षष्ठ्यां- हिरोशिमा दिवसमभिलक्ष्य गान्धिस्मृतिदर्शनसमित्यां समायोजिते कार्यक्रमे सर गङ्गाराम चिकित्सालयस्थस्य बाल भारती पब्लिक स्कूल इति प्रशासनेतर विद्यालयस्य छात्रैः निजप्रस्तुतिभिः समेषां मनांसि विमोहितानि। एतस्मिन् विशिष्टे अवसरे छात्रैः महात्म-गान्धिनो विचाराणां नवीनाः आयामाः प्रस्तुताः। शान्तेः अहिंसायाश्च सन्देशः प्रसारितः। ध्यानास्पदमस्ति यत् कार्यक्रमात् पूर्वं छात्राः गान्धि-संग्रहालयस्य भ्रमण-पुरस्सरम् अवलोकनं कृतवन्तः। यत्र एतैः छात्रैः गान्धिनः बाल्यस्य, पठनस्य, लेखनस्य, स्वतन्त्रतासंग्रामे योगदानविषये गहनबोधं प्राप्तवन्तः। एतस्य अनन्तरं, सत्याग्रहमण्डपं गत्वा आकर छात्रैः गान्धिनः उपरि आधारितायाम् एकस्यां प्रश्नोत्तर्या सहभागं कृतवन्तः। गान्धिविषयकं निजं ज्ञानमपि परीक्षितवन्तः। तदनु कार्यक्रमस्य आरम्भे दशम्याः कक्षायाः छात्रा काशी शर्मा गणेशवन्दनां प्रस्तुता मंगलाचरणं कृतवती ततश्च नवम-दशम-कक्षयोः छात्रैः सामूहिकरूपेण गीता-श्लोक-वाचनमत्र समाचरितम्। अस्मिन् समूहश्लोकवाचने छात्रैः गीतायाः प्रचिताः अष्टश्लोकाः स्वर-लय-ताल-पूर्वकं सुमधुरतया उच्चारितवन्तः। अनेन तत्रोपस्थिताः समेऽपि दर्शकाः श्रोतारश्च आध्यात्मिकीं शान्तिम् अनुभूतवन्तः। श्लोकवाचनस्य अनन्तरं कक्षानवम्याः छात्रः कोविद अग्रवालः देशभक्तिगीतं प्रस्तूय सर्वेषां चेतांसि अहरत्। तत्पश्चात् नवम्याः कक्षायाः छात्रा अयाना देशभक्तिगीते शिवस्तोत्रे च उत्तमं कथकनृत्यं प्रास्तौत्। देशभक्तेः कथकनृत्यस्य प्रस्तुत्या दर्शकाः मन्त्रमुग्धीकृताः। छात्रया निजनृत्यस्य भावभङ्गिभिः देशभक्तेः अद्वितीयं प्रदर्शनं कृतम्। कार्यक्रमस्य अपरे क्रमे बालकैः हिरोशिमादिवसे महात्मागान्धिनि च प्रभावयुक्तं पावरपॉइंट प्रस्तुतयः प्रदर्शिताः। एतदनन्तरं छात्रैः प्रस्तुतदेशभक्तिपूर्णं कविताभिः वातावरणम् उत्साहमयं जातम्। अथ च गांधी- हिरोशिमा- देशभक्तिविषयेषु च केन्द्रितकवितानां पाठेन समेऽपि भावभरिताः अजायन्त। छात्राणां प्रस्तुतिभिः गान्धिवर्यस्य शान्तेः अहिंसायाः च सिद्धान्ताः छात्राणां मानसेषु पुनरुज्जीविताः। गान्धीस्मृतिदर्शनसमितेः निदेशकः डॉ. ज्वालाप्रसादः छात्राणां प्रस्तुतीनां भृशं प्रशंसाम् अकरोत्। अमुना प्रोदितं यत् "बालकैः यथा प्रकारेण गान्धिनः विचाराः साम्प्रतिकसन्दर्भे प्रस्तुताः, तत् श्लाघनीयम् अस्ति।" कार्यक्रमाधिकारी वेदव्यासकुण्डू अपि बालकानां प्रयासानां भूरि भूरि प्रशंसां कृतवान्। अस्याः शैक्षणिकयात्रायाः अनुभवेन छात्रैः इदं शिक्षितं यत् विश्वस्मिन्नपि जगति शान्तिसन्धारणं सद्भावनाप्रवर्तनं च केवलं गान्धिनः विचाराणाम् अनुकरणेन एव विधातुं शक्यते, न तु युद्धेन हिंसया वा। एषः कार्यक्रमः बालकेभ्यः अत्यन्तमेव प्रेरणादायकं ज्ञानवर्धकं च सिद्धं जातम्। समग्रकार्यक्रमस्य सफलसंचालनं नवम्याः कक्षायाः छात्रा मनस्वी शर्मा सम्यक् सम्भालितवती। कार्यक्रमस्य अन्ते सामूहिक-शान्तिपाठात् पूर्वं धन्यवादज्ञापनं विद्यालयस्य संस्कृतशिक्षकः लब्धसाहित्याकादेमीयुवपुरस्कारः डॉ. युवराजः भट्टराई विहितवान्।

चटगांव-विश्वविद्यालये अर्थशास्त्रस्य अध्यापनार्थं प्रयुक्तः

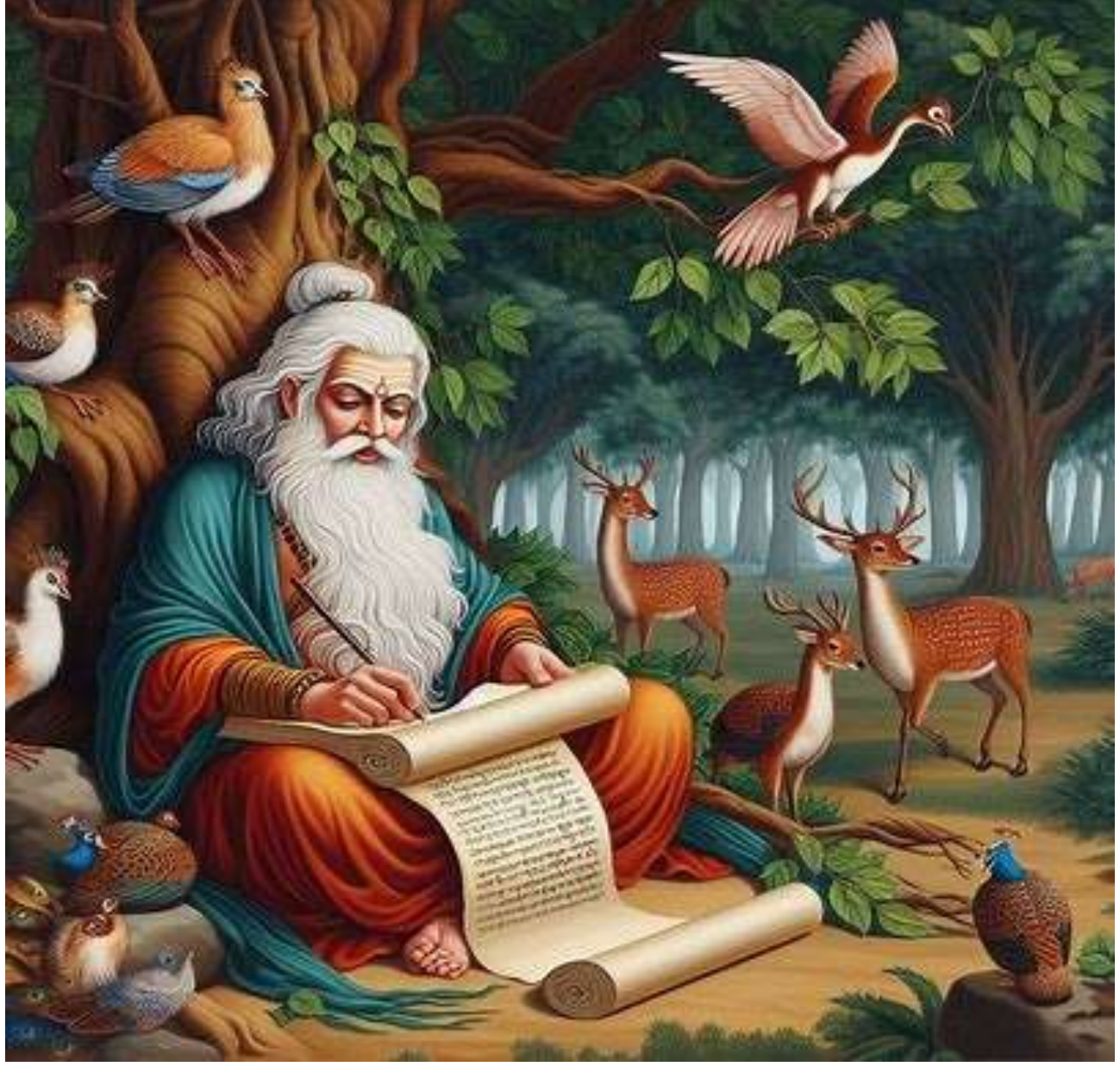
१९७४ तमे वर्षे बाङ्गलादेशे यदा दुर्भिक्षः आसीत्, तदा युनुसः चटगांव-विश्वविद्यालये अर्थशास्त्रस्य अध्यापनं कुर्वन् आसीत्। अस्मिन् दुर्भिक्षे सहस्रशः जनाः मृताः, तदा युनुसः देशस्य विशालग्रामीणजनसङ्ख्यायाः साहाय्यार्थं उत्तममार्गं अन्वेष्टुं चिन्तितवान्।

दरिद्राः प्रतिवारं समये एव व्याजं ददति स्म- युनुसः

एषः अवसरः तदा अभवत्, यदा युनुसः विश्वविद्यालयस्य समीपे ग्रामे एकां महिलां मिलितवान्, या सा ऋणदातृणां ऋणं गृहीतवती। एतत् ऋणं एकडॉलरान् न्यूनम् आसीत्, परन्तु प्रतिफलस्वरूपं ऋणदाता स्वनिर्धारितमूल्येन स्त्रियाः उत्पादितं किमपि क्रेतुं अधिकारं प्राप्तवान्। नोबेलपुरस्कारं प्राप्य युनुसः स्वभाषणे अवदत् यत्, 'मम कृते एषः दासश्रमस्य नियुक्तेः एकः उपायः आसीत्' इति। ततः ते ४२ जनान् प्राप्नुवन् ये ऋणदातृभ्यः आहत्य २७ डॉलरं ऋणं गृहीत्वा स्वस्य धनं ऋणं दत्तवन्तः। तस्य सफलतायाः कारणात् तेभ्यः अधिकं ऋणं दातुं प्रेरणा अभवत्। युनुसः उक्तवान् आसीत् यत् 'ऋणं दत्त्वा मया प्राप्यैः परिणामैः अहं आश्चर्यचकितः अभवम्।' दरिद्राः प्रतिवारं समये एव व्याजं ददति स्म।

"कालिदासस्य काव्यगमनपथः" अवधारणा च सम्भावना -मेघदूतरघुवंशयोः काव्यमार्गाधारेण गहनमंथनस्य कार्यान्वयनस्य च आवश्यकतां कल्पयति—"डा.कारुलालजमडा 'कारुण्यः' "

हिमसंस्कृतवार्ता:-कुलदीपमैन्दोला। मध्यप्रदेशः।

महाकविकालिदासस्य एतस्य दिव्यस्य अनुभवस्य वर्तमानयुगस्य उपरि आनेतुं चतुर्दिक्षु काव्यमार्गस्य निर्माणस्य योजना वा विचारः न चिन्तितः इति अत्यन्तं महत्त्वपूर्णं यत् यथा भगवान् श्रीरामस्य जन्मस्थानम् अयोध्यातः श्रीलङ्कापर्यन्तम् "श्रीरामवनगमनमार्गः" आविष्कृतः अस्ति तथा च अवधारणायाः विस्तृतरूपं दत्तम्, तथैव महाकविकालिदासस्य कृतयः काव्यग्रन्थाः च सुप्रसिद्धाः सन्ति तथा च यत्र स्थानेषु प्रवहन्ति नद्यः पर्वताः च यत्र घटनाः घटिताः तत्र अस्य समानान्तरे "कालिदासकाव्यगमनपथः" इति अवधारणा करणीयम्, तस्य ठोसरूपं दातुं सम्भावना च अन्वेष्टव्या।

कविशिरोमणिमहाकविकालिदासस्य सर्वकाव्यरचनाः अपारसौन्दर्यस्य एवं भौगोलिकदृश्यानां सजीवचित्रणं प्रस्तौति। तस्य भौगोलिकं ज्ञानं अस्मान् विस्माययति। महाकविकालिदासस्य 'कुमारसंभवम्' विशेषतया 'रघुवंशम्' 'मेघदूतम्' चेत्येषु काव्येषु कविः शिरोमणिः यथा विभिन्नभारतीयप्रदेशानां वर्णनं कृतवान् तत् ग्रामीणयात्रायाः सूक्ष्मान्वेषणं विना अकल्पनीयम् अस्ति। यदा कालिदासस्य जन्मस्थानस्य विषये विविधाः मताः विवादाः च अभवन्, तदा बहवः विद्वांसः तं काश्मीरस्य इति मन्यन्ते, परन्तु कालिदासस्य

उज्जयिन्या सह यः प्रकारः सम्बन्धः आसीत्, सः स्पष्टतया प्रतिबिम्बयति यत् उज्जयिन्-नगरे स्थित्वा महाकविः कालिदासः समग्रस्य विषये लिखितवान् यत्र सः छत्तीसगढतः मध्यप्रदेशस्य विदिशा, उज्जैन, दशपुरम् इत्यादीनां भवनगरानां यथा रीवा, वेत्रावती, चम्बलं, क्षिप्रा, प्रागम्भीरम् इत्यादीनां वर्णनं कृतवान्, तत्र 'रघुवंशम्' इत्यत्र सः वर्णनं कृतवान्, महाराजरघुः दिग्विजयं दर्शयित्वा मार्गं पतन्तीनां नदीनां यथा कपिश, मुरला, कावेरी, सिन्धुः, लोहित्यः, द्वीपः तथा महेन्द्रः, मलयः, दरदूरम्, त्रिकूटम्, उत्सवसंकेतादीनां पर्वतानां, च तथा गंगासागरः उड़ीसायां, दक्षिणे कावेरी तथा समुद्रतीर - गुजराततटीयसौन्दर्यं सम्पूर्णं पश्चिमोत्तरं भारतं ततः असमं प्रति गच्छन्तीनां नाना नद्यः पर्वतानां च यथा वर्णनं कृतम्, तत् तदा एव सम्भवति यदा कवि-लेखकेन कृतं भवति यत् सः एतानि स्थानानि गतवान् स्यात्।

महाकविकालिदासस्य व्यक्तित्वस्य कार्यस्य च विषये एतावत् शतशः ग्रन्थाः, भाष्याणि, अनुसन्धानं च लिखितानि सन्ति किन्तु रघुवंशमहाकाव्ये खण्डकाव्य-मेघदूते प्रसृतानां विविधानां प्रासादानां, पर्वतानां, नदीनां च सौन्दर्यं न केवलं तस्य कल्पनाशक्तिः एव निःसंदेहं सम्पूर्णे भारते सर्वाधिकः लोकप्रियः अस्ति तस्य तीर्थयात्रायाः गहनं वास्तविकतां प्रतिबिम्बयति। परन्तु महाकविकालिदासस्य एतस्य दिव्यस्य अनुभवस्य वर्तमानयुगस्य उपरि आनेतुं चतुर्दिक्षु काव्यमार्गस्य निर्माणस्य योजना वा विचारः न चिन्तितः इति अत्यन्तं महत्त्वपूर्णं यत् यथा भगवान् श्रीरामस्य जन्मस्थानम् अयोध्यातः श्रीलङ्कापर्यन्तम् "श्रीरामवनगमनमार्गः" आविष्कृतः अस्ति तथा च अवधारणायाः विस्तृतरूपं दत्तम्,

तथैव महाकविकालिदासस्य कृतयः काव्यग्रन्थाः च सुप्रसिद्धाः सन्ति तथा च यत्र स्थानेषु प्रवहन्ति नद्यः पर्वताः च यत्र घटनाः घटिताः तत्र अस्य समानान्तरे "कालिदासकाव्यगमनपथः" इति अवधारणा करणीयम्, तस्य ठोसरूपं दातुं सम्भावना च अन्वेष्टव्या।

अस्याः अवधारणायाः 'मेघदूतपथः', 'रघुवंशपथः' इत्यनयोः द्वयोः काव्यग्रन्थयोः आधारेण द्वयोः भिन्नयोः क्षेत्रयोः विभक्तुं शक्यते। प्रथमः मार्गः यः छत्तीसगढतः राजस्थानमार्गेण मध्यप्रदेशं प्रति गच्छति ततः चण्डीगढं उत्तराखण्डं च प्रति गच्छति तथा च द्वितीयः रघुवंशमस्य आधारेण यः बङ्गल, उड़ीसादेशं गत्वा विविधाः नद्यः पारं कृत्वा समुद्रेण दक्षिणभारतं प्रति गच्छति ततः समानान्तरं हिमालयं स्पृशति पश्चिमतटीयभारतं, गुजरात, राजस्थानं, मध्यप्रदेशं च, उत्तरभारतं प्रति समाप्तं भवति, यत्र महाराजा रघुः स्वस्य चक्रवर्तीविजय-अभियानस्य समापनम् अकरोत्, नदीपर्वतप्रासादान् च वर्णयन् महाकविः कालिदासः अतीव दूरदर्शिता, सूक्ष्म-अनुसन्धान-पद्धतिं च प्रयुक्तवान्। यथा सम्राट् रघुः स्वस्य दिग्विजययात्रायां पश्चात्तापं न कृतवान् अपितु पुनः कस्यापि धारायाः तरणं विना निरन्तरं युद्धं कुर्वन् आसीत्, तथैव महाकविः अपि 'मेघदूतम्' इत्यस्य पूर्वमेघखण्डे मेघं क्षिप्रा-चर्मणवतीनदीनां पारं कृत्वा, साक्षात् दशपुरं प्रति प्रस्थानाय उक्तवान्। यदि ते क्षिप्रा-चर्मणवत्योः संगमस्थानात् 'शिपावरा'तः मेघस्य अनुसरणं कृतवन्तः स्यात् तर्हि पुनः शिप्रा पारं कर्तव्यं स्यात् तथा च 'दशपुर'-नगरस्य सौन्दर्यात् वंचितः स्यात्। रघुवंशे इत्येवम् अपि प्रतिबिम्बितम् अस्ति। एषा अवधारणा भवेत् किन्तु तस्य ठोसरूपं दातुं बहु कठिनं न भवति अस्य कृते महाकविकालिदासस्य 'मेघदूतखण्डकाव्यस्य च रघुवंशमहाकाव्यस्य' वर्णनं भूमौ तस्य च आनयितव्यम् कार्यान्वयनम् अनुसन्धानपद्धतिं स्वीकृत्य करणीयम्।

महाकविना कालिदासेन वर्णिताः नद्यः पर्वताः पुराणनाम्ना न ज्ञायन्ते। कालिदासपाठस्य अवधारणायां तानि शिखराणि नद्यः च प्राचीननाम्ना सह उल्लेखनीयाः एवं महाकवेः काव्यग्रन्थानाम् आधारेण दक्षिणे कश्मीरतः तमिलनाडुपर्यन्तं पूर्वदिशि असमतः गुजरातस्य सिन्धुप्रदेशपर्यन्तम् "कालिदासकाव्यगमनपथः" अस्य अवधारणायां सम्भावनायां च गहनमंथनस्य कार्यान्वयनस्य च आवश्यकता वर्तते इति।

संस्कृतभारत्याः पंजाब-सम्पर्काभियानम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुलदीपमैन्दोला। पंजाबस्य पटियालानगरे मंगलवासरे संस्कृतभारत्याः सम्पर्काभियानान्तर्गते नगरस्य नेकैः संस्कृतसेविभिः सह मेलनं जातम्। ध्यातव्यमस्ति यत् दिनाङ्कः ०१ अगस्ततः ०७ अगस्तपर्यन्तं संस्कृतभारत्याः सम्पर्काभियानं प्रचलदस्ति। यत्र नगरस्य प्रबुद्धैः प्रभावशालीभिः जनैः सह मेलनं करणीयमस्ति येन ते संस्कृतं प्रति अनुकूलाः भवेयुः। अस्मिन्नैवक्रमे राज्यसर्वकारस्य पटियालास्थस्य भाषाविभागस्य निदेशकेन जसवन्तसिंहजफरमहोदयेन सह मेलनमभवत्। मेलनेऽस्मिन् निदेशकेन उक्तं यत् वयं अस्माकमयं विभागश्च सर्वदा संस्कृतप्रसारकार्याय कार्यं करिष्यामः। संस्कृतभारत्याः अध्यक्षवर्यः वीरेन्द्रकुमारः निदेशकं नवपदं ग्रहणाय शुभकामनाः अयच्छत्। अस्मिन् एव क्रमे गुरुनानाक- मुक्तविश्वविद्यालयस्थस्य परशुरामपीठस्य आचार्येण परमिन्दरशर्मणा सह, तत्र समुपस्थिताभिः शोधार्थिणीभिः दीपादेव्या, जसपालकौरभगिन्या सह अपि मेलनं जातम्। पुनः पंजाबकेसरी पटियालासम्पादकेन सह राजेश पंजोला अनेन सह अपि संस्कृतभारत्याः कार्यकर्तृणां सम्पर्कं जातम्। अद्यतनस्य सम्पर्ककार्यक्रमे अध्यक्षवर्येण डॉ. वीरेन्द्रकुमारेण सह प्रान्तसहमन्त्री अजयकुमारः आर्यः, पटियाला सम्पर्कप्रमुखः डॉ. रविदत्तकौशिकः, पटियाला- विभाग- सहसंयोजकः डॉ. ओमनदीप-आदयः अपि समुपस्थिताः आसन्।

मुञ्च प्रलयकालात् हि

वामे तु पार्वती यस्य दक्षिणे तु विनायकः। तन्मध्ये शोभते शम्भुः महादेव उमापतिः। कार्तिकेय उमायास्तु अङ्गे विराजते सदा। बुद्धिदाता गणेशस्तु स्कन्दः प्रज्ञाविवर्धकः। मृत्युञ्जयं नमस्कृत्य प्रार्थये तु शिवाय वै। मुञ्च प्रलयकालात् हि नैव मुञ्चामतात् कदा।।

मानसीदीक्षितः
(शैलजाजोशी)

चतुर्णां वेदानां रूपाणि

ऋग्वेदः-

ऋग्वेदः श्वेतरूपः स्याद् द्विभुजो रासभाननः। अक्षमालाधरः सौम्यः प्रीतो व्याख्यापनोद्यतः।।

यजुर्वेदः-

अजास्यः पीतवर्णः स्याद् यजुर्वेदोऽक्षसूत्रधृक्। वामे कुलिशपाणिस्तु भूतिदो मङ्गलप्रदः।।

सामवेदः-

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो हयाननः। अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुम्भधरः स्मृतः।।

अथर्ववेदः-

अथर्वाणाभिधो वेदो धवलो मर्कटाननः। अक्षमालान्वितो वामे दक्षे कुम्भधरः स्मृतः।।

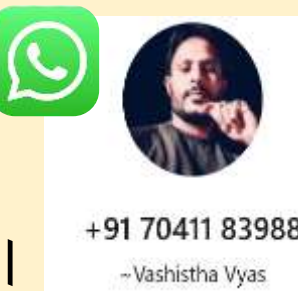
वेदः स्वरूपभेदात् त्रिविधः — ऋग्वेदः,

यजुर्वेदः सामवेदश्चेति। यत्रार्थवशेन पादव्यवस्थाऽस्ति तेषां छन्दोबद्धानां मन्त्राणां नाम 'ऋक्' इति वेद्यम्। ऋचां समूह एव 'ऋग्वेद' इति पदेन व्यवहियते। यजुः इत्येतत्पदं यजुः धातोः उसि प्रत्यये कृते निष्पद्यते। यस्मिन् वेदे

यज्ञयागादिक्रियाकलापानुरोधेन मन्त्राणां सन्निवेशोऽस्ति स 'यजुःवेद' इति निगद्यते।

यत्र गीतिरूपा मन्त्राः विद्यन्ते स उपासनाकाण्डपरो वेदः 'सामवेद' इति गीयते। मन्त्राणां त्रिविधत्वात् वेदाः 'त्रयी' इति नाम्ना प्रसिद्धाः सन्ति। मन्त्राणां समूहः 'संहिता' इत्येतेन व्यपदेशेन व्यपदिश्यते। यज्ञानुष्ठानं दृष्टी निधाय विभिन्नत्विजां कृते संहितानां सङ्कलनं वेदव्यासश्चकार। मन्त्रसंहितानां सङ्कलनं चतुर्विधतया कृतं, तस्मात् संहिताः सन्ति चतस्रः - ऋक्संहिता, यजुःसंहिता, सामसंहिता, अथर्वसंहिताश्चेति। अत एव वेदाश्चत्वारः स्मृताः।

+91 70411 83988
-Vashista Vyas